לא כאן ולא שם: הקול הנשי הערבי הצעיר על קו התפר בין זהויות מסוכנות

איריס חסיד חושפת ב"מקום משלנו", פרויקט הצילום החדש שלה, את החיים, את השאלות ואת הדילמות החדשות-ישנות הנוגעות לזהות הערבית בתוך מדינת ישראל, והפעם - מנקודת מבט נשית. היא מתעדת את החיים החצויים לשניים ואת השאיפה למקום "שלישי" שיפייס בין הזהויות.

שיחה מאת רים ע'נאיים פברואר 15, 2021

קשה לחדד את התשובה לשאלה: במה עוסק פרויקט הצילום "מקום משלנו" של הצלמת והאמנית איריס חסיד, שיצא לאחרונה בשלוש שפות (עברית, ערבית ואנגלית)?

הספר מתעד פרויקט צילום שהתחיל לפני כשמונה שנים, כאשר חסיד שמה לב לנוכחות של סטודנטיות ערביות צעירות ברמת אביב וברחוב שהיא מתגוררת בו. הן באו ללמוד באוניברסיטת תל אביב. "חלקן היו נשים דתיות לובשות חיג'אב, ואחרות היו חילוניות שאפשר היה לזהות אותן משום שהן דיברו ערבית ולא עברית", אומרת חסיד. בפרויקט זה היא עוסקת, בדומה לשאר הפרויקטים שלה, בסוגיות של זהות, תרבות, מגדר וייצוג של נשים צעירות ונערות מרקעים שונים.

Cover-Iris Hassid book- A Place of Our Own.jpg

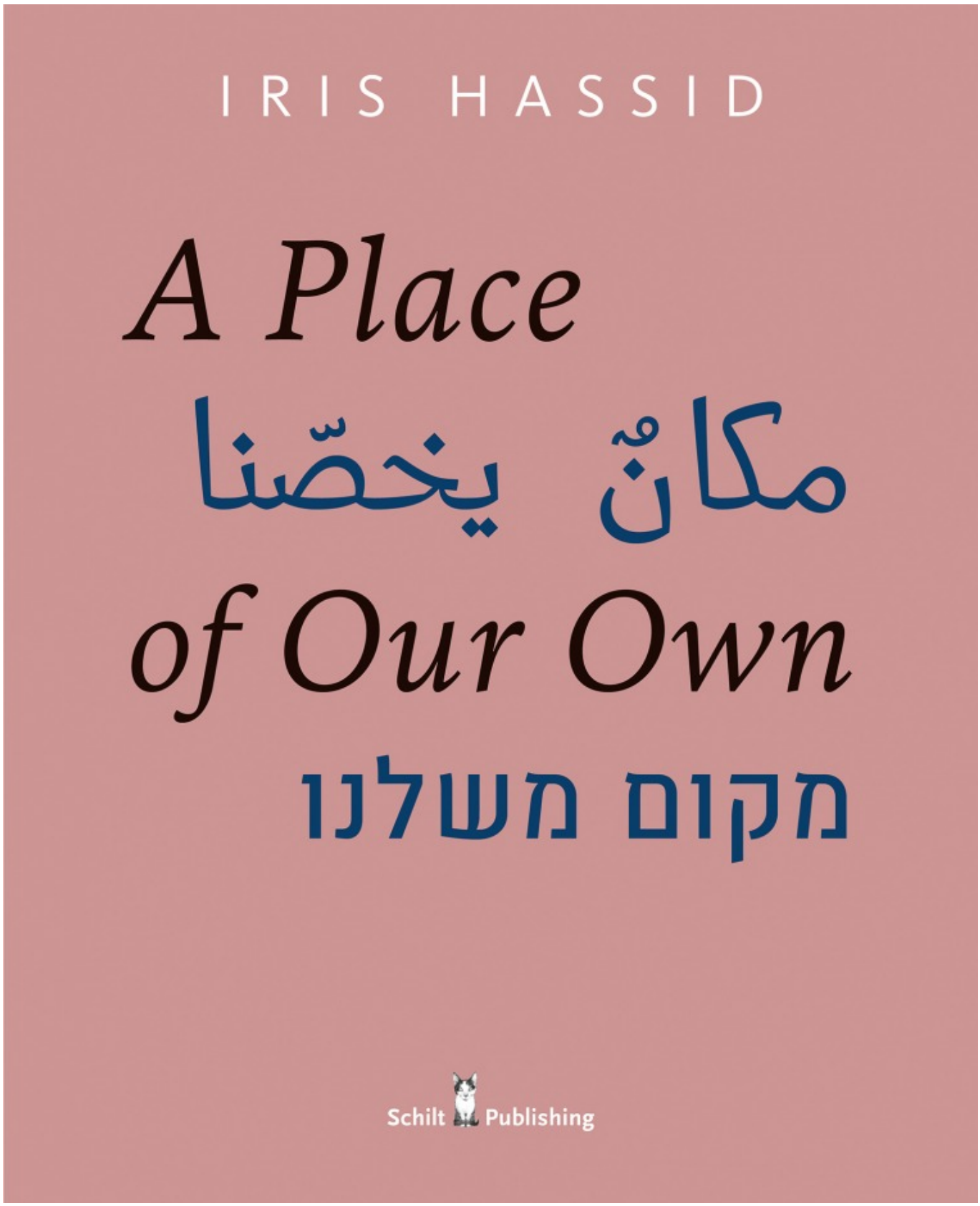

[1]כריכת הספר של איריס חסיד מקום משלנו

חסיד ליוותה את סמר, איה, סג'א ומג'דולין, ארבע צעירות פלסטיניות, במהלך לימודיהן באוניברסיטת תל אביב. בחברתן צפו שאלות על זהות שסועה שממוקמת על קו התפר, מעוררת תהיות על המשמעות של להיות ערביה, פלסטינית,

ישראלית, מוסלמית, או נוצריה, כמו גם מחשבות על סטריאוטיפים, על חברות, על אזרחות, על חברה ישראלית, על חברה ערבית לכודה בין מסורת לבין שאיפה לקדמה, על התבוללות, ועל חרדות בלתי פוסקות שנובעות מהזיכרון הנפשי, הכפרי, הפוליטי, והחברתי של הנכבה. פרויקט זה מעמיד אותנו בפני הרבה תהיות, בעיות ותובנות אודות ריבוי הזהויות של האישה הערביה בחברה הישראלית, ועל מקומה של התהייה: האם אפשר עוד לשאול שאלות על דו-קיום? האם קולן של הנשים הערביות הצעירות יצליח להתמודד עם אתגרי הזהות החצויה ולפרוץ את הגבולות והמגבלות של המסורת, של מורשת הנכבה ושל הסטריאוטיפים של החברה הישראלית ולבנות עתיד חדש ונאור, שבו זהותן הינה חלק מתהליך שמפורר את השיח הפוליטי השחוק?

לרגל צאת הספר שוחחתי עם חסיד, אמנית וצלמת, בעלת תואר ראשון במדעי המדינה מאוניברסיטת תל-אביב, ותואר שני באמנויות (A.F.M) מאוניברסיטת חיפה. חסיד היא מקימה-שותפה ומנהלת–שותפה של גלריה בנימין, גלריה קולקטיבית לאמנות עכשווית. שוחחנו על סוגיות שהובילו הבנות, וגם על שאלות שהעלו החוקרים מנאל שלבי, חוקרת פמיניסטית, וגלעד מלצר, חוקר תרבות ואמנות, במאמריהם הכלולים בספר.

סמר, סג'א, מג'דולין, סלאם וסומא, עיריית תל אביב, ככר רבין, תל אביב, 2019.jpg
[2]

[3]סמר, סג'א, מג'דולין, סלאם וסומא, כיכר רבין, תל אביב, 2019

[4] סמר, בנות ובני דודים, נרגילה , מרפסת בית סבתא, נצרת, 2018.jpg

[5]סמר, בנות ובני דודים, נרגילה , מרפסת בית סבתא, נצרת, 2018

רים ע'נאיים: מאיפה צמח הרעיון לחבור, לצלם, וליצור ספר שלם על בחורות ערביות שגרות ברמת אביב, ומה התווסף במהלך הפרויקט לגרעין הרעיון הזה?

איריס חסיד: אני גרה בשכונת רמת אביב, היכן שנמצאת אוניברסיטת תל אביב, מאז שאני נערה ולאחר שחייתי עם משפחתי במקומות שונים בעולם, דבר שהותיר אותי עם תחושת שונות ומורכבות. לפני כשמונה שנים התחלתי לשים לב לסטודנטיות צעירות ערביות ברחוב ובאזור, שבאו ללמוד באוניברסיטת תל אביב. חלקן היו נשים דתיות לובשות חיג'אב, ואחרות היו חילוניות שניתן היה לזהות אותן משום שהן דוברות ערבית ולא עברית. הייתי רואה אותן הולכות לבד או בקבוצות - תופעה חדשה של עצמאות - מתגוררות במעונות הסטודנטים או בדירות שכורות, נושאות מזוודות בסוף השבוע כשהן חוזרות הביתה. רובן באות מעיירות ומכפרים שמאופיינים בקהילות ערביות הומוגניות.

זה היה מרענן ומסקרן לשמוע דיבור בערבית ברחובות שכונתי מפי דור חדש של נשים צעירות שנראו בטוחות בעצמן וכה שונות מהאופן שבו הן מתוארות באמצעי התקשורת. אך בכל זאת, הדיבור בערבית ברחוב מושך תשומת לב ומבטים. תהיתי מדוע זה מוזר לשמוע ערבית ברחובות תל אביב, יותר מאשר בערים מעורבות כמו ירושלים.

סמר, מג'דולין וסג'א, מגבות, דירה של מג'דולין וסג'א, רמת אביב' jpg.2015 **[6]**

[7]סמר, מג'דולין וסג'א, מגבות, דירה של מג'דולין וסג'א, רמת אביב, 2015

למה אנו מתייגים בני אדם לפי שפתם, שמם, מבטאם, מראם ולאומיותם?
עד לפני כשמונה שנים, היו בגבעה מול הבית שלי שרידי מבנים של הכפר הפלסטיני שייח מוניס, שתושביו גורשו וחלקם עזבו בשנת 1948. במקום נבנו מעונות (ברושים) לסטודנטים ומרכז מסחרי. לא נותר זכר למבנים והרחובות נקראים עכשיו על שם אושיות יהודיות. גם חלק מאוניברסיטת תל אביב בנוי על השטח הזה, ללא שום אזכור לכפר שנמחק.

ר.ע'.:כך נוספה עוד שכבה שמעניין לחקור.

א.ח.: הפרויקטים שלי עוסקים בזהות ותרבות, במושג הנשיות, ובקבוצות ובקהילות של נשים בגילאים שונים בישראל. לכן היה זה אך טבעי להתקרב אל הנשים הפלסטיניות בשכונה ולהציג צעירות אלה, בנות העשרה או בתחילת שנות העשרים לחייהן, שחיות לבדן, הרחק מהבית. רציתי לחקור את החיים שלהן, לשאול מה המשמעות של להיות צעירה ערבייה שחיה לבדה ולהראות את מה שראיתי מול עיניי: את הקשיים שהחיים כאן בתל אביב יוצרים, הרחק מהקהילה המגוננת שלהן, עם כל המורכבות הרב-שכבתית של המציאות הזו.

מה שעשיתי היה לפנות לצעירות ערביות שבהן נתקלתי ברחוב בהצעה לקחת חלק בפרויקט צילום. זה לא היה פשוט, רובן סירבו והפרויקט לא התקדם. בסופו של דבר מישהי הפנתה אותי לסמר, צעירה מנצרת שסיימה את לימודי הקולנוע באוניברסיטת תל אביב. קבענו להיפגש ולשמחתי היא הופיעה לפגישה עם בת דודתה ושתי חברות טובות, סטודנטיות ערביות המתגוררות בסביבה. הבנתי שמצאתי את הצעירות שאיתן אני רוצה לעבוד.

בהדרגה, רקמנו מערכת יחסים של קשר אישי ודיאלוג – זה אפשר לי הצצה לעולמן והתפתח לכדי פרויקט בו הן לקחו חלק כשותפות מלאות. הסיפור שלהן מציג תמונת מציאות רבת רבדים, אנושית ואינטימית, שנושאת מטען היסטורי, חברתי ופוליטי. הרעיון לספר התגבש לאחר כשנתיים בתוך הפרויקט. ספר צילום, מונוגרפיה, הוא מדיום שאני מאוד אוהבת. הוא מאפשר התבוננות אינטימית בתצלומים ובתוכן, הוא נשמר וניתן להבינו ולהכילו באופן שונה מאשר בתערוכה.

מג'דולין, חדר, על הרקמה העגולה רקום בערבית המילה -חירות-, רמת אביב, 2015.jpg **[8]**

[9]מג'דולין, חדר, על הרקמה העגולה מופיעה בערבית המילה 'חירות', רמת אביב, 2015

ר.ע'.: סמר, איה, סג'א ומג'דולין: ארבע בחורות צעירות שמייצגות ארבע השקפות עולם שמצטלבות ומתרחקות בו-בזמן. יש שם זהות קולקטיבית, זהות אישית, שאלות של האני מול האחר, האני בראי עצמו? החברה הערבית נושאת בחובה מטענים תרבותיים, פוליטיים ומסורתיים שונים לגמרי מאלה שבחברה היהודית, ובכל זאת קיים רצון אצל הבנות להיות חלק מהחברה הישראלית. כיצד את רואה את הקונפליקטים הפנימיים שלהן היום, והאם הן הצליחו ליישב קונפליקטים אלו?

א.ח.: לאורך הפרויקט, שיתוף הפעולה היה נוכח בכל אינטראקציה. המטרה שלו הייתה לייצג באופן שלא הוצג עד כה את עולמן של צעירות ערביות פלסטיניות בתל אביב. באמצעות התצלומים ודרך פרסום קטעי השיחות הספונטניות שניהלתי עם המצולמות לאורך השנים רציתי לערער על התדמיות, הדימוי והסטריאוטיפ של האישה הערבייה, להעמיד מראה לישראלים היהודים לגבי הנחות היסוד שלהם ובמקביל להציג מראה לחברה הפלסטינית.

הכמיהה להרגשת שייכות היא מוטיב מאד חזק בחייהן. החשש ממצב שרק יהיה רע יותר נמצא ברקע כאשר אישור חוק הלאום שחוקק במהלך הפרויקט ושפגע בהכרה של הערבית כשפה רשמית בישראל, ערער את הביטחון שלהן ואת התקווה לגבי העתיד.

מעבר לזה הן כמהות להיות עצמאיות ולא חלק מקהילה או הוויה מסורתית יותר. הן רוצות להשתייך לעיר הגדולה, בעלת סממנים מערביים, היכן שישנן ההזדמנויות הגדולות ביותר להשתלב מבחינת הקריירה והיכן שהכל מתרחש: אם זה במשרד אדריכלים גדול, המאפשר לעבוד על פרויקטים גדולים ובינלאומיים במקרה של מג'דולין, או הזדמנויות לתפקידי משחק בסדרות וסרטים, במקרה של סמר.

בשונה מקונפליקטים של צעירות תל אביביות יהודיות, הזהות המורכבת והשסועה נוכחת בכל תנועה, פעולה ותחושה של הצעירות הפלסטיניות. כך, למשל, בתחילת הספר, בתצלום הראשון, רואים את סמר עם צעיף כאפייה סביב צווארה, ובתצלום האחרון רואים אותה בהפגנה למען התערבות ממשלתית נגד אלימות כלפי נשים בגן צ'ארלס קלור, עם מסיכה על הפנים וסרט ורוד כרוך סביב צווארה. אלו הן זהויות של מעורבות חברתית, מגדרית ופוליטית, ששזורות זו בזו.

ישנו בספר גם תצלום של מג'דולין בטקס הנכבה באוניברסיטת תל אביב. היא לובשת גופייה לבנה שעליה מודבקת מדבקה שמציינת את יום הנכבה ואת השנה 1948. בסוף הספר יש קטע של שיחה איתה שבמהלכה היא אומרת שהפסיקה ללכת להפגנות ומתמקדת כעת בחייה, בעבודת האדריכלות ובציורים שלה.

לאירועים הפוליטיים והחברתיים יש השפעה מכרעת על עיצוב הזהות שלהן, כמו תנועת MeToo, חוק הלאום ושאר האירועים שמתרחשים בעולם.

מג'דולין, טקס יום הנכבה, כניסה לאוניברסיטת תל אביב, כיכר אנטין, רמת אביב, 2017.jpg **[10]**

[11]מג'דולין, טקס יום הנכבה, כניסה לאוניברסיטת תל אביב, כיכר אנטין, רמת אביב, 2017

ארון בגדים של איה, כיסויי חיג'אב, ירושלים, 2018.jpg **[12]**

[13]ארון בגדים של איה, כיסויי חיג'אב, ירושלים, 2018

ר.ע'.: הקול הנשי נוכח כאן בצורה עזה אבל אמביוולנטית: לחיות בכפר עם זהות אחת, בעיר עם זהות אחרת, לחיות על קו

התפר בין שתי זהויות שבסופו של דבר צריך לבחור אחת מהן. מהם החששות שצפו אצלך במהלך השיחות וליווי הבנות לאורך הדרך, ואיזה תובנות חדשות יש לך לגבי חברה זו?

א.ח.: לאורך כל הפרויקט והעבודה עם הצעירות, היה לי ברור וחשוב שהן מאשרות כל תצלום ואת כל קטעי השיחות. כל הפרויקט הוא שיתוף פעולה מלא ותהליך של בניית אמון. היה ועדיין חשוב לי שירגישו שהן מייצגות את עצמן בתצלומים. היה לי גם חשוב שהמשפחות שלהן ידעו על הפרויקט ושהן יהיו מוגנות. יש הרבה תצלומים שהחלטנו לא לצרף לספר, והרבה סיפורים שסיפרו לי ושיתפו אותי שבחרתי לא להכניס לספר כדי לא לפגוע בהן.

הרגעים המצולמים הם לא רגעי "אמת" שקרו, אלא משהו חדש שיצרנו ביחד. בעצם הן "מגלמות" את עצמן. גם קטעי השיחות משקפים רגע מסוים ומחשבה של אותו רגע ולא את כל השקפת עולמן שיכולה להשתנות ולהתהפך כעבור יום.

יש להן דילמות גדולות לגבי מקום המגורים בעתיד וחשש גדול שתחושת הזרות וחוסר השייכות לא תשתנה. בעקבות ההיכרות עם המשפחות של הצעירות ומשיחות איתן, אני מזהה מגמת שינוי וקבלה של הרצון שלהן לנהל חיים יותר מערביים ולפנות לקריירות במקצועות שהן חולמות עליהם. יש רצון לעזור להן לממש את זה, ולסייע לשינוי בחברה הערבית למרות ההבנה שיש לזה מחיר שישפיע על כולם.

ר.ע'.: מה הם האתגרים המחכים לנשים אלו בעתיד שלהן? ומה הם האתגרים שמחכים לך אם תהיה המשכיות לפרויקט הזה?

א.ח.: לגבי הנשים בפרויקט, ברובד אחד מחכים להן אתגרים שדומים במרכיבים שלהם למקבילות היהודיות העירוניות והתל אביביות. אלו גילאים של חלומות ופחדים מאי מימושם, התמודדויות וקשיים שמלווים את התקופה הזאת. אך בניגוד לצעירות אחרות, להיות פלסטינית ערבייה ואזרחית ישראלית זו היא התמודדות מורכבת ביותר.

אני חושבת שהאתגר המרכזי הוא להחליט היכן יגורו בעתיד ואיך לא לוותר על חלומות הקריירה. האם ימשיכו לנסות להשתלב בתל אביב, למרות הרגשת הזרות ואי השייכות שהן מרגישות בעיר? או שיעברו לעיר כמו חיפה, שבה החיים ביחד יותר אפשריים? או אולי יעברו לכפר או עיר ערבית עקב נישואים בעתיד, וישובו לחיות בחברה ערבית הומוגנית?

בהתלבטות אם להמשיך את הפרויקט וללוות את חייהן של הצעירות, עיקר האתגר הוא מבחינה אמנותית, איך לחדש ולהמשיך לעניין. האם להרחיב את מעגל המצולמים, האם להתמקד גם בגברים הפלסטינים הצעירים בתל אביב?

סמר, שטח אדמה של המשפחה, כפר מחול, jpg.2019 **[14]**

[15]סמר, שטח אדמה של המשפחה, כפר מחול, 2019

[16] סמר, חדר, פוסטר פלסטין, תל אביב, 2017.jpg

[17]סמר, חדר, פוסטר פלסטין, תל אביב, 2017

ר.ע'.:מה עוד לא נאמר בפרויקט זה על החברה הישראלית, על דו קיום, על התקווה שאבדה לחיות יחד וליישב ניגודים? ועל ריבוי הזהויות שכולנו חיים בו?

א.ח.:בעיה משמעותית ביותר לדעתי, היא תחושת המחנק, שאין מספיק יישובים וערים מעורבות ליהודים וערבים. לאלו שיצאו מהכפרים והערים הערביות, גרו בתל אביב או במקום אחר ומעוניינים לגור במקום חדש בחיים משותפים - אין כמעט פתרונות.

הרצון לצאת מהקהילה ההומוגנית הערבית על מנת לבנות משהו לעתיד המשותף בישראל, נתקל בחסימות מהצד הישראלי היהודי ומצד המנגנונים הפוליטיים שלא מאפשרים ולא מתכננים ערים גדולות מעורבות ויישובים מעורבים. האפשרות של חיים ביחד, בשכנות ולא בהפרדה, היא לדעתי המפתח לשינוי.

בנוסף, לדעתי, הכרה בנרטיב הפלסטיני ובעוול שחשים אזרחי ישראל הערבים היא הבסיס שיכול לאפשר תחושת שייכות למדינה. אפילו הצבת שלט שבמקום מסוים היה בעבר יישוב או כפר פלסטיני יכולה לעזור לתחושת השייכות של אנשים מהחברה הערבית.

Source URL: http://tohumagazine.server288.com/he/article/%D7%9C%D7%90-%D7%9B%D7%90%D7%9F-%D7%95%D7%9C%D7%90-%D7%A9%D7%9D-%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%9C-%D7%9

4%D7%A0%D7%A9%D7%99-%D7%94%D7%A2%D7%A8%D7%91%D7%99-%D7%94%D7%A6%D7%A2%D7%99%D7%A8-%D7%A2%D7%9C-%D7%A7%D7%95-%D7%94%D7%AA%D7%A4%D7%A8-%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%96%D7%94%D7%95%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9E%D7%A1%D7%95%D7%9B%D7%A0%D7%95%D7%AA

Links

-[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Cover Iris%20Hassid%20book-%20A%20Place%20of%20Our%20Own.jpg
[2] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%A1%D7%9E%D7%A8-%D7%A1%D7%92%D7%90-%D7%9E%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F-%D7%A1%D7%9C%D7%90%D7%9D-%D7%95%D7%A1%D7%95%D7%9E%D7%90-%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%AA-%D7%AA%D7%9C-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-%D7%9B%D7%9B%D7%A8-%D7%A8%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%AA%D7%9C-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-2019jpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%A1%D7%9E%D7%A8%2C%20%D7%A1%D7%92%27%D7%90%2C%20%D7%9E%D7%92%27%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F%2C%20%D7%A1%D7%9C%D7%90%D7%9D%20%D7%95%D7%A1%D7%95%D7%9E%D7%90%2C%20%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%AA%20%D7%AA%D7%9C%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%20%D7%9B%D7%9B%D7%A8%20%D7%A8%D7%91%D7%99%D7%9F%2C%20%D7%AA%D7%9C%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%202019.jpg
[4] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%A1%D7%9E%D7%A8-%D7%91%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%91%D7%A0%D7%99-%D7%93%D7%95%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%A0%D7%A8%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%9E%D7%A8%D7%A4%D7%A1%D7%AA-%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%A1%D7%91%D7%AA%D7%90-%D7%A0%D7%A6%D7%A8%D7%AA-2018jpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%A1%D7%9E%D7%A8%2C%20%D7%91%D7%A0%D7%95%D7%AA%20%D7%95%D7%91%D7%A0%D7%99%20%D7%93%D7%95%D7%93%D7%99%D7%9D%2C%20%D7%A0%D7%A8%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%94%20%2C%20%D7%9E%D7%A8%D7%A4%D7%A1%D7%AA%20%D7%91%D7%99%D7%AA%20%D7%A1%D7%91%D7%AA%D7%90%2C%20%D7%A0%D7%A6%D7%A8%D7%AA%2C%202018.jpg
[6] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%A1%D7%9E%D7%A8-%D7%9E%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F-%D7%95%D7%A1%D7%92%D7%90-%D7%9E%D7%92%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%93%D7%99%D7%A8%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%9E%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F-%D7%95%D7%A1%D7%92%D7%90-%D7%A8%D7%9E%D7%AA-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-2015jpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%A1%D7%9E%D7%A8%2C%20%D7%9E%D7%92%27%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F%20%D7%95%D7%A1%D7%92%27%D7%90%2C%20%D7%9E%D7%92%D7%91%D7%95%D7%AA%2C%20%D7%93%D7%99%D7%A8%D7%94%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%9E%D7%92%27%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F%20%D7%95%D7%A1%D7%92%27%D7%90%2C%20%D7%A8%D7%9E%D7%AA%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%27%202015.jpg
[8] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%9E%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F-%D7%97%D7%93%D7%A8-%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%A8%D7%A7%D7%9E%D7%94-%D7%94%D7%A2%D7%92%D7%95%D7%9C%D7%94-%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%9D-%D7%91%D7%A2%D7%A8%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%97%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%AA-%D7%A8%D7%9E%D7%AA-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-2015jpg
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%9E%D7%92%27%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F%2C%20%D7%97%D7%93%D7%A8%2C%20%D7%A2%D7%9C%20%D7%94%D7%A8%D7%A7%D7%9E%D7%94%20%D7%94%D7%A2%D7%92%D7%95%D7%9C%D7%94%20%20%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%9D%20%D7%91%D7%A2%D7%A8%D7%91%D7%99%D7%AA%20%D7%94%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%94%20-%D7%97%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%AA-%2C%20%D7%A8%D7%9E%D7%AA%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%202015.jpg
[10] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%9E%D7%92%D7%93%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9F-%D7%98%D7%A7%D7%A1-%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%94%D7%A0%D7%9B%D7%91%D7%94-%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A1%D7%94-%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%91%D7%A8%D7%A1%D7%99%D7%98%D7%AA-%D7%AA%D7%9C-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-%D7%9B%D7%99%D7%9B%D7%A8-%D7%90%D7%A0%D7%98%D7%99%D7%9F-%D7%A8%D7%9E%D7%AA-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-2017jpg
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%9E%D7%92%27%D7%93%D7%95%D7%9C%

D7%99%D7%9F%2C%20%D7%98%D7%A7%D7%A1%20%D7%99%D7%95%D7%9D%20%D7%94%D7%A0%D7%9B%D7%91%D7%94%2C%20%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A1%D7%94%20%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%91%D7%A8%D7%A1%D7%99%D7%98%D7%AA%20%D7%AA%D7%9C%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%20%D7%9B%D7%99%D7%9B%D7%A8%20%D7%90%D7%A0%D7%98%D7%99%D7%9F%2C%20%D7%A8%D7%9E%D7%AA%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%202017.jpg

[12] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%90%D7%A8%D7%95%D7%9F-%D7%91%D7%92%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%A9%D7%9C-%D7%90%D7%99%D7%94-%D7%9B%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%99%D7%99-%D7%97%D7%99%D7%92%D7%90%D7%91-%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D-2018jpg

[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%A8%D7%95%D7%9F%20%D7%91%D7%92%D7%93%D7%99%D7%9D%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%90%D7%99%D7%94%2C%20%D7%9B%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%99%D7%99%20%D7%97%D7%99%D7%92%27%D7%90%D7%91%2C%20%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D%2C%202018.jpg

[14] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%A1%D7%9E%D7%A8-%D7%A9%D7%98%D7%97-%D7%90%D7%93%D7%9E%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%97%D7%94-%D7%9B%D7%A4%D7%A8-%D7%9E%D7%97%D7%95%D7%9C-2019jpg

[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%A1%D7%9E%D7%A8%2C%20%D7%A9%D7%98%D7%97%20%D7%90%D7%93%D7%9E%D7%94%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%94%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%97%D7%94%2C%20%D7%9B%D7%A4%D7%A8%20%D7%9E%D7%97%D7%95%D7%9C%2C%202019.jpg

[16] http://tohumagazine.server288.com/he/file/%D7%A1%D7%9E%D7%A8-%D7%97%D7%93%D7%A8-%D7%A4%D7%95%D7%A1%D7%98%D7%A8-%D7%A4%D7%9C%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%9F-%D7%AA%D7%9C-%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91-2017jpg

[17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%A1%D7%9E%D7%A8%2C%20%D7%97%D7%93%D7%A8%2C%20%D7%A4%D7%95%D7%A1%D7%98%D7%A8%20%D7%A4%D7%9C%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%9F%2C%20%D7%AA%D7%9C%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%91%2C%202017.jpg